

Sorspróbák december végén

Egyes magyar vidékeken igen népszerű volt – s néhol még ma is él – az esztendő végi *mákos-tészta-jóslás*. Ezek legegyszerűbb változatából azt lehetett kiolvasni, hogy a legényke (vagy leányka) által szeretett személy az elkövetkezendő évben viszonzni fogja-e ezt az érzést. A metélt utolsó tányérban maradt csíkján megszámlálták a mákőrlemény szemcséit. Amennyiben ez páros volt, azt jelentette, hogy az abból a tányérból tésztát fogyasztó is párba kerül a kiszemelt személyben. Amennyiben a mákpöttyöcskék száma azonban páratlan maradt, a jóslató rossz udvarlóra (nem a megfelelő imádottra) számított, mert akire gondolt, aligha lesz a párja. Nem csoda, hogy egy ilyen fontos kérdésben – a tészta mindkét oldalát megforgatva – egymást gondosan ellenőrizve vidámkodták át a fiatalok az utolsó falatokat.

*

Másutt a karácsonyi vagy szilveszteri mákos metélt legutolsó darabkáján megtapadt mákőrleményt azért olvassák meg gondosan, mert abból derül ki számukra, hogy hány kedvese lesz élete végéig az adott tányérból falatozónak. (Villára szűrni, és többször végigtuszkolni a tálka alján a pórus jár tésztadarabot, szabálytalan cselekedetnek számít!)

*

Szilveszter napján régen nagy divatja volt a *jósgombóc-nak* is. Ismertebb válfaja szerint minden megfőzendő gombócba tett cédulára ráírták a jelen levők egyikének (barátoknak, barátnőeknek) a nevét, majd feltették főzni a tésztagömböket. Izgatottan lesték, hogy melyik gombóc jön föl legelőször a lobogó víz felszínére. A hagyomány szerint ugyanis az fog a leghamarabb házasságot kötni, akinek a nevét a legfürgébb gombóc tartalmazza.

*

A Dunántúlon a *karácsonyi papírcsillag* is a jövőbeli nevének kifürkészésére szolgált. (Újabban úgy hírlik, hogy fiúk is próbát tesznek vele.) A szabályos hatágú csillag csak akkor volt érvényes, ha karácsonykor vágták ki a papírból. A csillag valamennyi ágára egy megfelelőnek ítélt keresztnévet kellett írni, s párna alatt őrizni éjfélig. Pontban akkor, a sötétben – ráadásul: csukott szemmel behajlították az egyik ágát. Reggel aztán leolvasható volt a reménybeli hitves neve.

*

A *gombócjóslás* egyedül is kipróbálható volt. Ehhez mindössze tizenkét gombóc és ugyanannyi cédula kellett. A lányoknak tizenegy fiú-, a fiúknak tizenegy leánynevet kellett ráírniuk. A tizenkettedik cédula üresen maradt. Ezek lettek gombócbélként elhelyezve, s forró vízbe vetve. Ha az íratlan papírt rejtő tüsténkedett elsőként a víz tetejére, akkor ezt úgy értelmezték, hogy az elkövetkező évben senki sem fogja viszonzni az illető szerelmét. Akkor viszont, ha egy nevet takart a gombóc, biztosra vették, hogy olyan nevű szerelme tartogat számukra az új esztendő.

*

A francia szalonokban a századelőn még egyszerűbb *szerelemjóslás* járt. Az óévbucsúztató bálra meghívott minden fiatal három egyforma küllemű kártyácskát kapott. Egyikre saját keresztnévet, a másikra egy szívéhez közel álló személy utónevét, a harmadikra pedig egy elviselhetetlennek ítélt keresztnévet kellett írnia. Végül külön ládikákba kellett a fiú- és leányneveket bedobni. Pontban éjfélkor aztán kezdetét vette a sorspróba. Mindenki az ellenkező nemű nevekből húzhatott egyet. (Előbb a kisasszonyok, majd az úriak.) A kihúzott nevet – harsány kacarászás közepette – fel kellett olvasniuk. (Nevetésre a kiállhatatlan neveket –

például a Habakukot vagy Leokádiát – húzók adtak okot.) Akinek olyan nevet sikerült megkaparintani, amelynek volt viselője a bálozók között, az köteles volt hajnalig kihúzottjával ropni a táncot. (Több azonos nevű esetén mindig a húzó választhatott.) Mélyen hittek abban, hogy valóban teljesül a jóslat, az lesz életere szóló társuk, akit a kártya jelzett. Ha csinos volt táncosuk, talán titkon remélték is, hogy már be is teljesült.

*

Nálunk *Luca-napkor* kezdődött hasonló – bár: egyszemélyes – sorsolás. Tizenhárom cédula közül egyet üresen hagytak, tizenkettőre pedig férfi keresztnévet írtak. Egyformára hajtogatták, majd a karácsonyig hátralévő estéken egyet-egyet olvasatlanul tűzbe vetettek. Karácsonyeste aztán egy óvatlan pillanatban kibontották és elolvasták jövőbelijük keresztnévet. A vak cédula itt azt jelentette, hogy nem megy soha férjhez, aki éppen ezt nem hajfította kellő időben a lángok közé.

*

Angliában a karácsonyi *plumpudingba* készítésekor kisebb-nagyobb pénzérméket rejtettek. Aki evés közben a legnagyobb címletre talált, igen boldog lehetett, hiszen a hagyomány szerint ő lesz majdan a jelenlévők közül, aki a leggazdagabb, legelőkelőbb házasságot köti. A fogó értékű érmék arányában egyre kevésbé gazdag házasság volt remélhető. Akinek üres puding jutott, az bizony egyrészt aggódni kezdett (nem nyelte-e le az érmét véletlenül), másrészt felködlött előtte majdani agglégény- vagy egyedül élő öregasszonyi sorsa. Mindenesetre többen azonnal vidáman hátba vágták, jelezve, hogy mindez csak játék, s nem kell túlzottan komolyan venni.

*

Szatmárban és Zemplénben még a XX. század derekán is szokás volt a lányos házaknál az év utolsó éjjelén – természetesen sötétben – *karókat számoltatni* az udvaron vagy a kamrában a süldő lányokkal. A kilencediknek számolt karóra ki-ki ráköttött egy kendőt. Reggel a megjelölt karóról lehetett meglátni, hogy milyen férjre tesznek majd szert. Vastagra, vékonyra (azaz: kövérre vagy soványra), görbére vagy egyenesre, öregre, fiatalra, göcsörtösre (azaz: betegesre), hosszúra vagy alacsonyra, szálkásra (azaz: durvára) vagy finomra.

*

Nagy népszerűsége volt egykor a szilveszteri *ólomöntésnek* is. Egy kis ólomdarabkát merőkanálban a láng fölött felolvasztottak, s hideg vizes lábasba lötytyintették. Megdermedése után az öntvény kézzel kézre járt. Az öntést végző jövőbeli házastársának foglalkozására következtettek belőle. A társaság minél több tagja vélte ugyanazt kiolvasni a kialakult formázmányból (pl.: puska-vadász, ágyúgolyótűzér, ló-fuvarozó vagy huszár stb.), annál biztosabbak lehetnek az adott foglalkozás igazában.

*

Bulgáriában ma is szokás szilveszterkor *lencsét vetni* apró cserépekbe, amelyeket aztán a szoba melegén tartanak. Minden cserépre ráírják valakinek a monogramját. (Azokét, akiknek láttán hevesebben dobog az ifjú ültető szíve.) Pontban délben kell elültetni a lencseszemeket. Locsolni egyformán és egy időben szabad. (Kivételezés kizárva!) A lencsék később bizonyosságot tesznek. Amelyik néven jegyzett cserépből bújjik ki legelőbb a hajtás, annál a legénynél vagy leánynál van legtöbb esélye érzelmi viszonzására a jóslatónak.

– S – R